

Koren- en pelmolen De Hoop in Middelstum

In gesprek met de molenaars Jan Frankes en
Manny Wiersma

Tekst en beeld: Herman Bink

Koningsspil en luiwerk (boven)

Jan bij de oude elevator die hij zelf heeft hersteld (onder)

Voorganger

We schrijven 1489. Jonker Onno van Ewsum bezat bij zijn overlijden onder andere een houten open standerdmolen. Die moet er al een tijd gestaan hebben. De oudste van dit soort molens in de Nederlanden dateren uit de 12e eeuw. De molen van Onno, met één paar maalstenen, kreeg steeds weer een andere eigenaar. Uiteindelijk was het koren- en pelmolenaarsknecht Derk Harms Oosterbeek die de 'Ol Kaast' liet afbreken (of.. spektakel.. in één keer omtrekken!). Derk had toestemming gekregen er in 1855 een nieuwe molen te bouwen. Die kwam op bijna dezelfde plek te staan, maar nu net aan de overzijde van het Boterdiep: een achtkante stellingmolen.

De nieuwe

H.A. Bremer bouwde er de nieuwe koren- en pelmolen. Die werd De Hoop gedoopt. Alles voor rekening van Derk. In 1857 staat de molen in de registers van het kadaster vermeld als: de *pel & rogmolen en erf* te Toornwerd. Vanaf toen wisselde de molen een aantal keren van eigenaar en van molenaar. Vanaf 2016 is hij eigendom van Stichting Het Groninger Landschap, die daarmee verantwoordelijk is voor het onderhoud.

Heftig

In december 1869 waaide tijdens een hevige storm de hele kap van de molen. Onmisbaar als de molen toen was voor de voedselvoorziening, werd hij direct hersteld.

Verloop

In 1930 kreeg de molen twee zelfzwitchtende roeden en werd twee jaar later 'verdekkerd'. In 1936 werd de molen voorzien van dwars geplaatste remkleppen. Er was intussen ook een pellerij in gebruik genomen met toebehoren waaronder een jakobs ladder bestaande uit twee kokers met daarin een rondgaande band van 35 cm lengte. Vanaf 1949, na een bedrijfsfailliet, werd de molen verwaarloosd, de stelling ging kapot.

Ondernemer en pelmulder E. Offringa kocht hem in 1953 op, sloopte een jaar later het gaande werk

en na jaren gesteggel met de gemeente liet hij de gehele binnenkant leeghalen. Als de gemeente niet had ingegrepen had hij de molen in z'n geheel gesloopt.

Ternauwernood werd dus het molenlichaam zelf behouden en in 1972 voor 10.000 gulden aan de gemeente Middelstum verkocht.

In 1973 kreeg de molen de status van *Rijksmonument*. Drie jaar later werd jammer genoeg het meelpakhuis afgebroken dat tegen de zijkant van de molen was aangebouwd. Het is nooit teruggekomen. De sporen ervan zijn nog wel zichtbaar. Echter zijn status van Rijksmonument verplichte De Hoop, wederom na veel gedoe, tot restauratie. In 1977 was De Hoop weer draaivaardig. In 2000 kreeg de molen een nieuwe koningsspil.

Verdere teloorgang

Kom er eens om! Prijs: 1,00 gulden! Voor dat bedrag kocht Molenstichting Fivelingo in 1992 molen De Hoop. Dat gaf echt hoop. En ja, er volgden onderhoudswerkzaamheden. Kosten van deze opknapbeurt: 100.000 gulden. Helaas stond daarna alle onderhoud stil, na 2006 werd hij niet meer gedraaid. In 2008 stond de molen er troosteloos bij met kale roeden.

Handwaaierkast op de steenzolder (rechtsboven)
Manny bij de maalbak (onder)

Herstel

Maar toch, na 2009 is molenmaker A. Doornbosch en Zn. te Adorp aan een grondige restauratie begonnen. Er kwam weer een koppel maalstenen in en de molen werd volledig *maalvaardig* opgeleverd. Kosten: € 176.167. De vrijwillige molenaars knapten hem verder op (schoonmaak- en schilderwerk en dergelijke). In 2012 kon er weer gemalen worden! De officiële heropening van de molen was op 27 oktober 2012.

Toestand nu

In het gesprek dat ik had met de (vrijwillig) molenaars Jan Frankes en Manny Wiersma, kwamen veel van de boven genoemde zaken naar voren. Beide zijn enthousiaste molenaars en vertellen met verve over hun molen.

Jan Frankes

Jan, douanier van 1980-2020, volgde de molenaarsopleiding van 2009 tot zijn diplomering in 2011. Hij is de man van de techniek, kundig in herstelwerkzaamheden, timmerde vakkundig een meterkast, vervaardigde beneden een keukentje en herstelde de verroeste elevator/jakobs ladder. Die bevindt zich op de begane grond waar ook nog een maalstoel staat. Als die weer is hersteld, dan kan daar ook weer mee gemalen worden.

De opengelegde maalstenen (boven)
Het in 2010 nieuw aangebrachte spoorwiel (onder)

Manny Wiersma

Manny is hoofd economische zaken van de gemeente Groningen. In 2020, midden in coronatijd, reageerde ze op een spandoek bij de molen waarop stond: vrijwilligers gezocht. Ook zij volgde de opleiding, is nu gediplomeerd. Ze heeft ontzag voor de molen die ze sinds 2022 zelfstandig kan laten draaien.

Plannen

Wat nu nog? Per jaar worden er acht zakken van 25 kg tarwe gemalen. Tot nu toe gaat het gemalen graan als veevoer de molen uit. Dat willen ze anders. Het plan is om twee streng van elkaar gescheiden maalprocessen te verwezenlijken. Allereerst om de gebruikelijke uitleg te geven aan de bezoekers over de op windkracht aange-

dreven molenstenen in de maal-kuip. Om de molen de ruiken, te beleven. Een stukje nostalgie.

Daarnaast een op elektriciteit werkende maalstoel in een afgeschermd ruimte op de tweede zolder te realiseren. Die moet dan voldoen aan de strenge hygiëneregels van de HACCP (=Europese verordening). Dat levert meel op dat geschikt is voor menselijke consumptie. Dit zou dan vanuit de molen verkocht kunnen worden aan de bezoekers. Uiteraard na toestemming van de eigenaars van De Hoop.

Verder: Proberen meer bezoekers te trekken. Vooral Manny houdt zich bezig met het organiseren van activiteiten in en bij de molen. Een succes was tot nu toe het al op zaterdag 27 januari gehouden feest bij de molen: 'Van graan naar brood'. Dat trok veel publiek. En voor dat publiek houden we immers ons erfgoed in stand, zodat we het allemaal mogen bewonderen en er van kunnen genieten!

Als de blauwe vlag uithangt is de molen open voor bezoek. Molengidsen zijn: op zaterdag: 's winters van 11.00 - 16.00 uur Petra Klinkhamer, 's zomers van 11.00 - 16.30 uur Puck en Alien Wiersma

Molen De Hoop Middelstum
Beeld: Jelte Oosterhuis

